Сборник съдебна практика

ОПРЕДЕЛЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

20 септември 2024 година *

„Преюдициално запитване — Спешно преюдициално производство — Член 99 от Процедурния правилник на Съда — Съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Европейска заповед за арест — Рамково решение 2002/584/ПВР — Член 1, параграф 3 — Член 4а — Процедура за предаване между държави членки — Случаи, при които изпълнението на европейска заповед за арест може да бъде отказано — Член 48, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Право на защита — Директива 2012/13/ЕС — Член 6 — Право на информация в наказателните производства — Директива 2013/48/ЕС — Член 3 — Право на достъп до адвокат в наказателните производства — Съдебен акт, постановен вследствие на процес, на който обвиняемият не се е явил лично и не е бил представляван от адвокат — Национална правна уредба, която не позволява да се откаже предаването на заинтересованото лице — Съответствие с правото на Съюза“

По дело C-504/24 PPU [Anacco] [i],

с предмет преюдициално запитване на основание член 267 ДФЕС, отправено от Corte d’appello di Roma (Апелативен съд Рим, Италия) с акт от 18 юли 2024 г., постъпил в Съда на 19 юли 2024 г., в рамките на наказателно производство срещу

RT,

при участието на:

Procura Generale della Repubblica presso la Corte d’appello di Roma,

Съдът (първи състав),

състоящ се от: Ал. Арабаджиев, председател на състава, T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin (докладчик) и I. Ziemele, съдии,

генерален адвокат: N. Emiliou,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид решението, взето на основание член 99 от Процедурния правилник на Съда след изслушване на генералния адвокат, да се произнесе с мотивирано определение,

* Език на производството: италиански

[i] Името на настоящото дело е измислено. То не съвпада с истинското име на никоя от страните в производството.

постанови настоящото

Определение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 6 ДЕС, на член 48, параграф 2 и член 52, параграфи 3 и 4 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), на член 6, точка 3, буква c) от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“), на член 1, параграф 3 и член 4a от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (ОВ L 190, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3), изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 година (ОВ L 81, 2009 г., стр. 24) (наричано по-нататък „Рамково решение 2002/584), на член 6 от Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно правото на информация в наказателното производство (ОВ L 142, 2012 г., стр. 1), както и на член 3 от Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 година относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане (ОВ L 294, 2013 г., стр. 1).

2 Запитването е отправено в рамките на изпълнението в Италия на европейска заповед за арест, издадена на 29 април 2024 г. от Parquet du procureur du Roi de Bruxelles (Прокуратура Брюксел (Белгия) за целите на изпълнението на наказание лишаване от свобода, наложено на RT от Tribunal de première instance francophone de Bruxelles (Френскоезичен първоинстанционен съд Брюксел (Белгия).

Правна уредба

Правото на Съюза

Рамково решение 2002/584

3 Съображения 6 и 12 от Рамково решение 2002/584 гласят:

„(6) Европейската заповед за арест съгласно настоящото рамково решение е първата конкретна мярка в областта на наказателното право, която прилага принципа за взаимно признаване, който Европейският съвет определя като „крайъгълния камък“ на съдебното сътрудничество.

[…].

(12) Настоящото рамково решение спазва основните права и се съобразява с принципите, признати в член 6 от [ДЕС] и отразени в [Хартата], и по-специално глава VI от нея. […]“.

4 Член 1 от това рамково решение, озаглавен „Определение на понятието европейска заповед за арест и задължение за изпълнението ѝ“, гласи в параграфи 2 и 3:

„2. Държавите членки следва да изпълнят всяка европейска заповед за арест въз основа на принципите на взаимното признаване и в съответствие с разпоредбите на настоящото рамково решение.

3. Рамковото решение няма действие по отношение на изменение на задължението за спазване на основните права и основните правни принципи, залегнали в член 6 от [ДЕС]“.

5 Член 4а от посоченото рамково решение, озаглавен „Решения, постановени вследствие на съдебен процес, на който лицето не се е явило лично“, предвижда:

„1. Изпълняващият съдебен орган също така може да откаже да изпълни европейска заповед за арест, издадена с цел изпълнение на присъда за лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, ако лицето не се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, освен ако в европейската заповед за арест не е посочено, че лицето, в съответствие с допълнителните процесуални изисквания, определени в националното законодателство на издаващата държава членка:

а) своевременно,
   i) или е призовано лично и по този начин уведомено за определената дата и място на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, или чрез други средства действително е получило официална информация за определената дата и място на съдебния процес по начин, който недвусмислено доказва, че то е било уведомено за насрочения съдебен процес;

   и
   ii) е уведомено за възможността за постановяване на такова решение, ако не се яви на съдебния процес;

   или

б) след като е било уведомено за насрочения съдебен процес, е упълномощило защитник, посочен от заинтересованото лице или от държавата, с цел да го защитава на съдебния процес и действително е било защитавано от този защитник на процеса;

   или

в) след като решението му е било връчено лично и е било изрично уведомено за правото на повторно разглеждане или обжалване, в което лицето има правото да участва и което позволява делото да се преразгледа по същество, включително и с оглед на нови доказателства, и което може да доведе до отмяна на първоначалното решение:
   i) изрично е заявило, че не оспорва решението;

   или
   ii) не е поискало повторно разглеждане или обжалване в приложимия за целта срок;

   или

г) решението не му е било връчено лично, но:

i) решението ще му бъде връчено лично незабавно след предаването и ще бъде изрично уведомено за правото си на повторно разглеждане или обжалване, в което лицето има правото да участва и което позволява делото да се преразгледа по същество, включително и с оглед на нови доказателства, и което може да доведе до отмяна на първоначалното решение;

и

ii) ще бъде уведомено за срока, в който трябва да поиска повторно разглеждане или обжалване, както е посочено в съответната европейска заповед за арест.

2. В случай че европейската заповед за арест е издадена с цел изпълнение на присъда лишаване от свобода или мярка, изискваща задържане, съгласно условията на параграф 1, буква г), а до този момент заинтересованото лице не е получило никаква официална информация за съществуването на наказателно производство срещу него, нито му е било връчено съдебното решение, то може да поиска, в момента на получаване на информацията за съдържанието на европейската заповед на арест, да получи копие от съдебното решение, преди да бъде предадено. Веднага след като бъде информиран за искането, издаващият орган предоставя копие от съдебното решение на търсеното лице чрез изпълняващия орган. Искането на търсеното лице не следва да води до забавяне на процедурата по предаване, нито до забавяне на решението за изпълнение на европейската заповед за арест. Съдебното решение се предоставя на заинтересованото лице само за сведение; предоставянето му не може да се счита за официално връчване на съдебното решение, нито да постави началото на каквито и да е срокове за подаване на искане за повторно разглеждане или за обжалване.

3. В случай че дадено лице е предадено съгласно условията на параграф 1, буква г) и е поискало повторно разглеждане или обжалване, задържането на такова лице, на което предстои такова разглеждане или обжалване, подлежи на проверка на редовни интервали от време или по искане на заинтересованото лице до окончателното приключване на производството съгласно правото на издаващата държава членка. Такава проверка включва по-специално възможността за временно или окончателно прекратяване на задържането. Повторното разглеждане или обжалване започва своевременно след предаването“.

Рамково решение 2009/299

6 Съображения 1, 14 и 15 от Рамково решение 2009/299 гласят:

„(1) Правото на обвиняемия да присъства лично на съдебния процес е включено в правото на справедлив процес, предвидено в член 6 от [ЕКПЧ], съгласно тълкуването на Европейския съд по правата на човека. Съдът е постановил също така, че правото на обвиняемия да се яви лично на съдебния процес не е абсолютно и че при определени обстоятелства обвиняемият може по своя собствена воля, явно или мълчаливо, но недвусмислено да се откаже от това право.

[…]

(14) Настоящото рамково решение единствено определя по-точно основанията за отказ за признаване в правните инструменти за прилагането на принципа за взаимно признаване. Поради това някои разпоредби, като например свързаните с правото на повторно разглеждане, се отнасят единствено за определянето на съответните

основания за отказ за признаване. Те не целят хармонизиране на националните законодателства. Настоящото рамково решение не засяга бъдещите правни инструменти на Европейския съюз, целящи сближаване на законодателствата на държавите членки в областта на наказателното право.

(15) Основанията за отказ за признаване на европейската заповед за арест имат незадължителен характер. Все пак преценката на държавите членки за транспонирането на тези основания в националното законодателство се ръководи по-конкретно от правото на справедлив процес, като същевременно отчита цялостната цел на настоящото рамково решение за укрепване на процесуалните права на лицата и за улесняване на съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси“.

7 Член 1 от това рамково решение, озаглавен „Цели и приложно поле“, предвижда в параграф 1:

„Целите на настоящото рамково решение са да укрепи процесуалните права на лицата, които са субекти на наказателно производство, да улесни съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси и по-специално да спомогне за взаимното признаване на съдебни решения между държавите членки“.

Директива 2012/13

8 Член 6 от Директива 2012/13, озаглавен „Право на информация относно обвинението“, има следния текст:

„1. Държавите членки гарантират, че заподозрените лица или обвиняемите получават информация относно престъпното деяние, в извършването на което са заподозрени или обвинени. Тази информация се предоставя незабавно и с подробностите, необходими, за да се гарантира справедливостта на производството и ефективното упражняване на правото на защита.

[…]

3. Държавите членки гарантират, че не по-късно от момента на внасяне на обвинението в съда се предоставя подробна информация относно обвинението, включително относно характера и правната квалификация на престъплението, както и формата на участие на обвиняемия.

[…]“.

Директива 2013/48

9 Член 3 от Директива 2013/48, озаглавен „Право на достъп до адвокат в наказателното производство“, гласи:

„1. Държавите членки гарантират, че заподозрените и обвиняемите имат право на достъп до адвокат в срок и по начин, които позволяват на заинтересованите лица реално и ефективно да упражнят правата си на защита.

[…]

4. Държавите членки се стремят да осигурят обща информация, която да улесни намирането на адвокат от заподозрения или обвиняемия.

Независимо от разпоредбите на националното право относно задължителното присъствие на адвокат, държавите членки вземат необходимите мерки, за да гарантират, че всички задържани заподозрени или обвиняеми са в състояние да упражнят ефективно правото си на достъп до адвокат, освен ако не са се отказали от това право в съответствие с член 9.

[…]“.

Директива (ЕС) 2016/343

10 Член 8 от Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство (ОВ L 65, 2016 г., стр. 1), озаглавен „Право на лицата да присъстват на съдебния процес“, предвижда:

„[…]

2. Държавите членки могат да предвидят възможност съдебният процес, в който може да бъде постановено решение относно вината или невиновността на заподозрения или обвиняемия, да се проведе в негово отсъствие, при условие че:

а) заподозреният или обвиняемият е бил уведомен своевременно за съдебния процес и за последиците от неговото неявяване; или

б) заподозреният или обвиняемият, след като е бил уведомен за съдебния процес, се представлява от упълномощен да го защитава адвокат, избран от самия него или назначен от държавата.

[…]

4. Когато държавите членки допускат възможността за провеждане на съдебен процес в отсъствието на заподозрения или обвиняемия, но компетентните органи не са в състояние да изпълнят условията, предвидени в параграф 2 от настоящия член, тъй като местонахождението на заподозрения или обвиняемия не може да бъде установено въпреки положените разумни усилия, държавите членки могат да предвидят, че решението може все пак да бъде постановено и изпълнено. В такъв случай държавите членки гарантират, че при информирането на заподозрения или обвиняемия за решението, по-специално когато лицето бъде задържано, то бива информирано и за възможността да обжалва решението и за правото му на нов съдебен процес или на друго средство за правна защита, в съответствие с член 9.

[…]“.

11 Съгласно член 9 от тази директива, озаглавен „Право на нов съдебен процес“:

„Държавите членки гарантират, че когато заподозреният или обвиняемият не е присъствал на съдебния процес срещу него и условията, предвидени в член 8, параграф 2, не са били изпълнени, засегнатото лице има право на нов процес или на друго правно средство за защита, което позволява ново разглеждане на делото по същество, включително и разглеждане на нови доказателства, и може да доведе до отмяна на първоначалното решение. В тази връзка държавите членки гарантират, че заподозреният или обвиняемият има правото да присъства, да участва ефективно в съответствие с процедурите по националното право, и да упражнява правото си на защита“.

Националното право

Италианското право

12 Съгласно член 24 от италианската конституция:

„Всеки има право да сезира съда, за да защити своите права и легитимни интереси.

Правото на защита е ненакърнимо във всички фази на производството и във всички инстанции.

На социално слабите се осигуряват необходимите средства, за да могат да сезират и да се защитават пред всички юрисдикции.

[…]“.

13 Член 2 от Legge n. 69 — Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d’arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri (Закон № 69 за приемане на разпоредби за привеждане на вътрешното право в съответствие с Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки) от 22 април 2005 г. (GURI, бр. 98 от 29 април 2005 г., стр. 6, наричан по-нататък „Закон № 69/2005“), озаглавен „Зачитане на основните права и конституционни гаранции“, предвижда:

„Изпълнението на европейската заповед за арест в никакъв случай не може да води до нарушаване на върховните принципи, установени в конституционния ред на държавата, или на неотменимите права на човека, признати от Конституцията, на основните права и на основните правни принципи, залегнали в член 6 [ДЕС], или на основните права, гарантирани от [ЕКПЧ] и от допълнителните протоколи към нея“.

14 Член 6 от Закон № 69/2005, озаглавен „Съдържание на европейската заповед за арест в производството за предаване от италиански изпълняващ съдебен орган“, гласи в алинеи 1, 1 bis и 2:

„1. Европейската заповед за арест трябва да съдържа следната информация:

а) самоличност и гражданство на издирваното лице;

b) името, адреса, телефона, факса, електронната поща на издаващия съдебен орган;

c) доказателства за влязла в сила присъда, охранителна мярка или друг подлежащ на изпълнение съдебен акт със същата юридическа сила, попадащ в обхвата на членове 7 и 8 от този закон;

d) характера и правната квалификация на престъплението;

e) описание на обстоятелствата, при които е извършено престъплението, включително времето, мястото и степента на участие на издирваното лице;

f) наложеното наказание, ако има влязла в сила присъда, или в останалите случаи — минималното и максималното наказание, предвидено в закона на издаващата държава членка;

g) доколкото е възможно, останалите последици от престъплението.

1. bis Когато е издадена с цел изпълнение на присъда лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, наложени вследствие на съдебен процес, на който лицето не се е явило лично, европейската заповед за арест трябва да съдържа индикация за поне едно от следните условия:

a) лицето е било своевременно призовано лично или по друг начин, който недвусмислено гарантира, че то е било уведомено за датата и мястото на съдебния процес, довел до решението, постановено в негово отсъствие, и за факта, че това решение е можело да бъде взето и в негово отсъствие;

b) след като е било уведомено за съдебния процес срещу него, лицето е било представлявано в процеса, приключил със споменатото решение, от адвокат, посочен от него или назначен служебно;

c) след като решението, чието изпълнение се иска, е било връчено на лицето и то е било уведомено за правото да поиска повторно разглеждане, или за възможността да предприеме производство по обжалване, в което има право да участва и което позволява решението да се преразгледа по същество, включително, с оглед на нови доказателства, възможността за изменението му, същото изрично е заявило, че не оспорва това решение, или не е поискало повторно разглеждане или обжалване в предвидения за това срок;

d) решението не е било връчено лично на лицето, но ще му бъде връчено лично незабавно след предаването му в издаващата държава членка и то ще бъде изрично уведомено както за правото да поиска повторно разглеждане или обжалване в производство, в което има право да участва и което позволява преразглеждане по същество, включително, с оглед на нови доказателства, възможността за изменение на посоченото решение, така и за сроковете, в които лицето може да поиска повторно разглеждане или обжалване.

2. Ако европейската заповед за арест не съдържа информацията по алинея 1, букви a), c), d), e) и f) или индикация за наличието на поне едно от условията, посочени в алинея 1 bis, съдебният орган предприема действия съгласно член 16. По същия начин той предприема

действия, когато счете за необходимо да получи допълнителна информация, за да провери дали е налице някой от случаите, предвидени в членове 18, 18 bis, 18 ter и 19“.

15 Член 18 ter от този закон, озаглавен „Решения, постановени в отсъствието на обвиняемия“, предвижда:

„1. Когато европейската заповед за арест е издадена с цел изпълнение на присъда лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, наложена вследствие на съдебен процес, на който лицето не се е явило лично, апелативният съд може освен това да откаже предаването, ако европейската заповед за арест не съдържа индикация за нито едно от условията по член 6, алинея 1 bis и издаващата държава не е предоставила информация за тези условия дори след искането, изпратено съгласно член 16.

2. В случаите, посочени в алинея 1, апелативният съд може все пак да осъществи предаването, ако се докаже със сигурност, че лицето е знаело за съдебния процес или че умишлено е отказало да узнае за процеса.

3. Когато са изпълнени условията по член 6, алинея 1 bis, буква d), лицето, чието предаване се иска и което не е било уведомено предварително за проведеното срещу него наказателно производство, може да поиска да му бъде изпратено копие от присъдата, на която се основава европейската заповед за арест. Искането в никакъв случай не представлява основание за отлагане на процедурата по предаване или на решението за изпълнение на европейската заповед за арест. Апелативният съд незабавно изпраща искането на издаващия орган“.

Белгийското право

16 Съгласно член 186 от Code d’instruction criminelle belge (белгийския Наказателно-процесуален кодекс):

„Ако призованото лице или адвокатът, който го представлява, не се яви в посочения в призовката ден и час, то ще бъде съдено задочно“.

17 Член 187, параграф 1 от този кодекс гласи:

„Задочно осъденото лице може да оспори присъдата в срок от 15 дни, след като му бъде връчена.

Когато присъдата не му е връчена лично, задочно осъденото лице може да я оспори в частта относно наложените му наказания в срок от 15 дни от узнаването за връчването.

Ако е узнало за нея при връчването на европейска заповед за арест или на искане за екстрадиция или срокът от 15 дни още не е изтекъл към момента на задържането му в чужбина, то може да я оспори в срок от 15 дни от предаването му или от освобождаването му в чужбина.

Ако не е установено, че то е узнало за връчването, задочно осъденото лице може да я оспори до изтичането на давностните срокове за наказанието. То може да оспори гражданскоправните последици до изпълнението на присъдата.

[…]“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

18 На 29 април 2024 г. Parquet du procureur du Roi de Bruxelles (Прокуратура Брюксел) издава европейска заповед за арест (наричана по-нататък „спорната европейска заповед за арест“) срещу RT, с френско и малийско гражданство, притежаваща малийски дипломатически паспорт, за целите на изпълнението на наказание лишаване от свобода за срок от две години, на каквото е осъдена от Tribunal de première instance francophone de Bruxelles (Френскоезичен първоинстанционен съд Брюксел) с присъда от 18 октомври 2023 г. на основание член 100 ter, член 432, параграф 1, първа и втора алинея и параграф 3, както и член 432, параграф 2, първа алинея от белгийския Наказателен кодекс, за това, че не е предала ненавършило пълнолетие дете, като го е задържала в чужбина в продължение на повече от пет дни (наричана по-нататък „присъдата от 18 октомври 2023 г.“).

19 От акта за преюдициално запитване е видно, че присъдата от 18 октомври 2023 г. е постановена задочно, вследствие на процес, протекъл, без обвинителният акт да е бил действително връчен на RT, и следователно без нито тя, нито адвокат, упълномощен от нея или назначен служебно, да е присъствал в съдебното заседание, проведено в рамките на това производство.

20 Фактите, въз основа на които е постановена присъдата от 18 октомври 2023 г., така както се установяват от акта за преюдициално запитване, могат да се обобщят, както следва. След раздялата си с JG през 2018 г. RT се премества да живее в Мали заедно с дъщеря им, UMTG, родена в Брюксел на 3 ноември 2015 г. Постъпвайки по този начин, RT нарушава съдебните решения на Tribunal de première instance de Bruxelles (Първоинстанционен съд Брюксел, Белгия), Tribunal de la famille (Семеен съд, Белгия) от 26 юни и от 24 септември 2019 г., от които следва по-конкретно, че UMTG трябва да живее основно при баща си JG в Белгия.

21 На 20 юни 2024 г. RT е арестувана при пристигането си в Италия и задържана с оглед на изпълнението на спорната европейска заповед за арест. На 22 юни 2024 г. запитващата юрисдикция, Corte d’appello di Roma (Апелативен съд Рим, Италия), изслушва RT, която не се съгласява да бъде предадена на белгийските органи. Тя изтъква по-специално, че малийските юрисдикции са ѝ възложили упражняването на родителските права по отношение на UMTG и че JG е изразил съгласието си с преместването на последната в Мали. В хода на съдебно заседание на 2 юли 2024 г. RT иска по-конкретно изпълнението на тази заповед за арест да бъде отказано и да бъде разпоредена отмяна на задържането ѝ под стража.

22 В отговор на въпрос, поставен от запитващата юрисдикция, ministère de la Justice (Министерство на правосъдието, Белгия) посочва в писмо от 8 юли 2024 г., че RT е била призована с препоръчано писмо да се яви в съдебното заседание на Tribunal de première instance francophone de Bruxelles (Френскоезичен първоинстанционен съд Брюксел) на 4 октомври 2023 г. в рамките на производството, вследствие на което е постановена присъдата от 18 октомври 2023 г. Тъй като това лице не се е явило в съдебното заседание, нито е било представлявано в него от защитник, този съдебен акт е постановен в негово отсъствие, след провеждане на производство, което не е състезателно. Впрочем запитващата юрисдикция посочва, че както от споменатото писмо, така и от спорната

европейска заповед за арест е видно, че при предаване на белгийските органи RT би могла в срок от 15 дни, считано от връчването на присъдата от 18 октомври 2023 г., да я оспори пред Tribunal de première instance francophone de Bruxelles (Френскоезичен първоинстанционен съд Брюксел) и че ако това оспорване бъде обявено за допустимо, то ще доведе както до отмяната на присъдата, така и до провеждането на нов процес, в рамките на който тя ще се ползва от същите права като тези, от които би се ползвала в хода на производството, по което е постановена посочената присъда. Освен това в срок от 30 дни, считано от връчването на присъдата от 18 октомври 2023 г., RT щяла да има възможност да подаде въззивна жалба срещу същата до Cour d'appel de Bruxelles (Апелативен съд Брюксел, Белгия). И в двата случая RT задължително щяла да бъде подпомагана от адвокат, посочен от нея или назначен от бюрото за правна помощ, щяла да разполага с подходящ срок, за да подготви защитата си, и щяла да може да поиска освобождаването си.

23 С определение от 11 юли 2024 г. запитващата юрисдикция, от една страна, отхвърля искането на RT за отмяна на задържането ѝ под стража и от друга страна, посочва, че е насрочила съдебно заседание на 24 септември 2024 г., за да се произнесе по същество относно изпълнението на спорната европейска заповед за арест.

24 Тъй като Закон № 69/2005, който привежда в изпълнение Рамково решение 2002/584, не предвижда възможност предаването на RT да бъде отказано в положение като разглежданото по главното производство, запитващата юрисдикция изпитва съмнения относно съвместимостта на този закон както с италианското конституционно право, така и с правото на Съюза. Всъщност, както се установявало от практиката на Corte costituzionale (Конституционен съд, Италия) и на Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд, Италия), в Италия не било възможно да се води наказателен процес, без обвиняемият да е представляван от адвокат, и то дори когато този обвиняем не се явява лично. Ставало въпрос за конституционен принцип, който според запитващата юрисдикция се потвърждава от член 48 от Хартата и от член 6 от ЕКПЧ и който при прочита си в светлината на член 6 ДЕС и член 1, параграф 3 от Рамково решение 2002/584 не допуска изпълнението на европейска заповед за арест за целите на изпълнението на присъда с наказание лишаване от свобода, постановена, без обвиняемият да е бил представляван от адвокат, и следователно в нарушение на правото му на защита.

25 В този контекст запитващата юрисдикция споменава преюдициалното запитване, отправено от Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд) с акт от 19 декември 2023 г. по висящо дело C-40/24, Derterti, което се отнася, наред с останалото, до същата проблематика като разглежданата по главното производство.

26 При тези обстоятелства Corte d'appello di Roma (Апелативен съд Рим) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли

а. член 6 [ДЕС], член 48, параграф 2 и член 52, параграфи 3 и 4 от [Хартата],

б. член 6, точка 3, буква c) от [ЕКПЧ],

в. член 1, параграф 3 и член 4a от Рамково решение [2002/584],

г. член 6 от Директива [2012/13] и

д. член 3 от Директива [2013/48],

да се тълкуват, взети заедно, в смисъл, че не допускат национална правна уредба като италианската, предвидена в членове 2, 6 и 18 ter от Закон № 69 от 22 април 2005 г., която не позволява на Corte d'appello (Апелативен съд, Италия) в качеството му на компетентен съдебен орган на изпълняващата държава да откаже предаването на лице на издаващата държава в изпълнение на европейска заповед за арест, издадена въз основа на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода, в издаващата държава, вследствие на наказателно производство, проведено в отсъствието на адвокат, посочен от обвиняемия или назначен служебно от съда, и във всеки случай без ефективна защита, дори в случаите, в които — след изпълнението на европейска заповед за арест — осъденото лице има право присъдата да му бъде връчена и може да оспори или обжалва тази присъда?".

По искането за прилагане на спешното преюдициално производство

27 Запитващата юрисдикция е поискала преюдициалното запитване да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство, предвидено в член 23а, първа алинея от Статута на Съда на Европейския съюз и в член 107 от Процедурния правилник на Съда.

28 В подкрепа на това искане запитващата юрисдикция посочва, че от 20 юни 2024 г. на RT е наложена мярка за неотклонение задържане под стража.

29 В това отношение следва да се припомни, на първо място, че настоящото преюдициално запитване се отнася по-конкретно до тълкуването на Рамково решение 2002/584, на Директива 2012/13 и на Директива 2013/48, които спадат към дял V от част трета от Договора за функционирането на ЕС относно пространството на свобода, сигурност и правосъдие. Поради това запитването може да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство.

30 Що се отнася, на второ място, до условието за спешност, това условие е изпълнено по-специално когато съответното лице по главното производство понастоящем е лишено от свобода и продължаването на задържането му зависи от изхода на спора по главното производство, като се има предвид, че положението на това лице следва да се прецени към момента на разглеждане на искането преюдициалното запитване да се разгледа по реда на спешното производство (решение от 14 май 2024 г., Стачев, C-15/24 PPU, EU:C:2024:399, т. 42 и цитираната съдебна практика).

31 В случая, от една страна, от акта за преюдициално запитване е видно, че RT действително е лишена от свобода от 20 юни 2024 г. и че тя е в това положение към датата на разглеждане на искането за прилагане на реда на спешното преюдициално производство.

32 От друга страна, запитващата юрисдикция по същество посочва, че в зависимост от отговора, който Съдът ще даде на преюдициалния въпрос, би могло да ѝ се наложи да откаже да изпълни спорната европейска заповед за арест, и при това положение да е длъжна да разпореди освобождаването на RT.

33 При тези условия на 1 август 2024 г. по предложение на съдията докладчик, след изслушване на генералния адвокат, първи състав на Съда решава да уважи искането на запитващата юрисдикция настоящото преюдициално запитване да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство.

По преюдициалния въпрос

34 Съгласно член 99 от Процедурния правилник, когато отговорът на преюдициален въпрос се налага недвусмислено от съдебната практика или отговорът не оставя място за разумно съмнение, по предложение на съдията докладчик и след изслушване на генералния адвокат Съдът може във всеки един момент да реши да се произнесе с мотивирано определение.

35 Тази разпоредба следва да се приложи в рамките на настоящото дело.

36 С единствения си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 4а от Рамково решение 2002/584 във връзка с член 6 ДЕС, с член 48, параграф 2 и с член 52, параграфи 3 и 4 от Хартата, с член 6, точка 3, буква с) от ЕКПЧ, с член 1, параграф 3 от това рамково решение, с член 6 от Директива 2012/13, както и с член 3 от Директива 2013/48 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която не позволява на изпълняващия съдебен орган да откаже да предаде заинтересовано лице на основание на европейска заповед за арест, издадена за целите на изпълнението на наказание лишаване от свобода, постановено срещу това заинтересовано лице в издаващата държава, ако то не се е явило лично на процеса, вследствие на който е взето това решение, без посоченото заинтересовано лице да е било представлявано от адвокат, посочен от него или назначен служебно, и във всеки случай, при липсата на ефективна защита, в положение, при което след това предаване на същото заинтересовано лице ще бъде връчена присъдата, постановена в негово отсъствие, и то ще може да оспори тази присъда или да подаде въззивна жалба срещу нея.

37 В самото начало следва да се отбележи, че според постоянната практика на Съда както принципът на взаимно доверие между държавите членки, така и принципът на взаимно признаване, който от своя страна се опира на реципрочното доверие между последните, имат основополагащо значение в правото на Съюза, тъй като позволяват създаването и поддържането на пространство без вътрешни граници. По-конкретно, принципът на взаимно доверие изисква, що се отнася например до пространството на свобода, сигурност и правосъдие, от всяка от тези държави да приеме, освен когато са налице изключителни обстоятелства, че всички други държави членки зачитат правото на Съюза, и в частност признатите от него основни права (решения от 31 януари 2023 г., Puig Gordi и др., C-158/21, EU:C:2023:57, т. 93, и от 21 декември 2023 г., GN (Основание за отказ, основано на висшия интерес на детето), C-261/22, EU:C:2023:1017, т. 33 и цитираната съдебна практика).

38 Затова, когато прилагат правото на Съюза, от държавите членки може да се изисква да презумират зачитането на основните права от останалите държави членки, поради което нямат възможност не само да изискват от друга държава членка по-високо ниво на национална защита на основните права от осигуряваното от правото на Съюза, но и, освен в изключителни случаи, да проверяват дали тази друга държава членка действително е зачела в конкретния случай основните гарантирани от Съюза права (становище 2/13

(Присъединяване на Съюза към ЕКПЧ) от 18 декември 2014 г., EU:C:2014:2454, т. 192, и решение от 21 декември 2023 г., GN (Основание за отказ, основано на висшия интерес на детето), C-261/22, EU:C:2023:1017, т. 34 и цитираната съдебна практика).

39 В този контекст целта на Рамково решение 2002/584 е чрез въвеждането на опростена и ефикасна процедура за предаване на осъдени или заподозрени в нарушаване на наказателния закон лица да улесни и ускори съдебното сътрудничество, за да допринесе за осъществяването на целта на Съюза да се превърне в пространство на свобода, сигурност и правосъдие въз основа на високата степен на доверие, която трябва да съществува между държавите членки (решение от 21 декември 2023 г., GN (Основание за отказ, основано на висшия интерес на детето), C-261/22, EU:C:2023:1017, т. 35 и цитираната съдебна практика).

40 Принципът на взаимно признаване, който съгласно съображение 6 от Рамково решение 2002/584 намира първото си конкретно приложение в предвидената в това рамково решение европейска заповед за арест, представлява „крайъгълен камък“ на съдебното сътрудничество по наказателни дела. Този принцип намира приложение в член 1, параграф 2 от посоченото рамково решение, който прогласява правилото, че държавите членки са длъжни да изпълняват всяка европейска заповед за арест въз основа на същия принцип и в съответствие с разпоредбите на посоченото рамково решение (решения от 21 декември 2023 г., GN (Основание за отказ, основано на висшия интерес на детето), C-261/22, EU:C:2023:1017, т. 36 и цитираната съдебна практика, и от 21 декември 2023 г., G. K. и др. (Европейска прокуратура), C-281/22, EU:C:2023:1018, т. 59 и цитираната съдебна практика).

41 От това следва, от една страна, че изпълняващите съдебни органи по принцип могат да откажат да изпълнят европейска заповед за арест само в случаите, предвидени в Рамково решение 2002/584, както е тълкувано от Съда. От друга страна, изпълнението на европейската заповед за арест е принципът, а отказът същата да бъде изпълнена, е предвиден като изключение, което трябва да се тълкува стриктно (решение от 21 декември 2023 г., GN (Основание за отказ, основано на висшия интерес на детето), C-261/22, EU:C:2023:1017, т. 37 и цитираната съдебна практика).

42 По-специално, член 4а, параграф 1 от Рамково решение 2002/584 представлява изключение от правилото, което задължава изпълняващия съдебен орган да предаде издирваното лице на издаващата държава членка, и следователно трябва да се тълкува ограничително (вж. в този смисъл решение от 23 март 2023 г., Minister for Justice and Equality (Отмяна на отлагането на изпълнението на наказание), C-514/21 и C-515/21, EU:C:2023:235, т. 55).

43 На първо място, от самия текст на тази разпоредба обаче следва, че изпълняващият съдебен орган разполага с възможност да откаже да изпълни европейска заповед за арест, издадена с цел изпълнение на наказание лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, ако лицето не се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, освен ако в европейската заповед за арест не е посочено, че са изпълнени условията, предвидени съответно в букви а)—г) от тази разпоредба (решение от 23 март 2023 г., Minister for Justice and Equality (Отмяна на отлагането на изпълнението на наказание), C-514/21 и C-515/21, EU:C:2023:235, т. 48 и цитираната съдебна практика).

44 В това отношение следва да се посочи, че по този начин член 4а ограничава възможността да се отказва изпълнение на европейска заповед за арест, като определя точно и еднообразно условията, при които признаването и изпълнението на решение, постановено

вследствие на съдебен процес, на който заинтересованото лице не се е явило лично, не могат да бъдат отказвани (решение от 23 март 2023 г., Minister for Justice and Equality (Отмяна на отлагането на изпълнението на наказание), C-514/21 и C-515/21, EU:C:2023:235, т. 49 и цитираната съдебна практика).

45 От това следва, че изпълняващият съдебен орган е длъжен да изпълни европейската заповед за арест въпреки отсъствието на заинтересованото лице по време на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, щом установи, че е налице някое от обстоятелствата по член 4а, параграф 1, буква а), б), в) или г) от Рамково решение 2002/584 (решение от 17 декември 2020 г., Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, т. 41).

46 Колкото до член 4а, параграф 1, буква г) от Рамково решение 2002/584, който е релевантен в случая, като се има предвид, че от акта за преюдициално запитване се установява, че RT не се е явила лично на процеса, вследствие на който е постановен съдебният акт, а именно присъдата от 18 октомври 2023 г., че тази присъда не ѝ е връчена лично и че в спорната европейска заповед за арест е указано, че тя ще може да оспори тази присъда или да подаде въззивна жалба срещу нея, съответно в срок от 15 или 30 дни, считано от връчването ѝ, в тази разпоредба не се споменава адвокатско съдействие в този процес.

47 В частност, от текста на този член 4а, параграф 1, буква г) не следва, че изпълняващият съдебен орган би могъл да откаже да изпълни европейска заповед за арест, когато тази заповед е издадена срещу лицето вследствие на процес, на който то не се е явило лично, с мотива, че то не е било представлявано от адвокат, посочен от него или назначен служебно. Затова да се приеме друго, би означавало към Рамково решение 2002/584 да се добави условие за изпълнението на европейска заповед за арест, каквото законодателят на Съюза не е предвидил.

48 На второ място, що се отнася до генезиса и целите на член 4а от Рамково решение 2002/584, Съдът вече е констатирал, че тази разпоредба цели да гарантира високо равнище на защита и да позволи на изпълняващия орган да предаде заинтересованото лице въпреки отсъствието му по време на съдебния процес, вследствие на който е било осъдено, но при пълно зачитане на правото му на защита. По-конкретно, от член 1 от Рамково решение 2009/299 във връзка със съображения 1 и 15 от него изрично следва, този член 4а е включен в Рамково решение 2002/584, за да защити правото на обвиняемия да се яви лично в провеждания срещу него съдебен процес, като същевременно се подобри взаимното признаване на съдебните решения между държавите членки (решение от 23 март 2023 г., Minister for Justice and Equality (Отмяна на отлагането на изпълнението на наказание), C-514/21 и C-515/21, EU:C:2023:235, т. 50 и цитираната съдебна практика).

49 Успоредно с това Рамково решение 2009/299 заличава член 5, точка 1 от Рамково решение 2002/584, според който е била налице възможност, когато европейската заповед за арест е издадена с оглед изпълнение на присъда, постановена задочно, и когато засегнатото лице не е било известено за датата и мястото на заседанието, довело до постановяване на задочното решение, изпълняващият съдебен орган да обуслови предаването от това съдебният орган, издал европейската заповед за арест, да предостави подходяща гаранция с оглед обезпечаване на възможността лицето да иска повторно разглеждане на делото в страната, издала европейската заповед за арест, и да присъства при постановяване на присъдата.

50 Следователно, за да гарантира правото на защита и достъпа до адвокат, член 4а, параграф 1, буква г), подточка i) от Рамково решение 2002/584 изисква задочно осъденото лице да има право „на повторно разглеждане или обжалване, в което [то] има правото да участва и което позволява делото да се преразгледа по същество, включително и с оглед на нови доказателства и което може да доведе до отмяна на първоначалното решение“.

51 Важно е освен това да се отбележи, от една страна, че Рамково решение 2002/584 въвежда система на взаимно признаване, основана на принципа на взаимното доверие, и както е видно от съображение 14 от Рамково решение 2009/299, при това то не цели хармонизиране на националните законодателства.

52 От друга страна, следва да се отбележи, че това изискване за право на повторно разглеждане или обжалване, което позволява делото да се преразгледа по същество, съответства на изискването по член 8, параграф 4 и по член 9 от Директива 2016/343 в случая, когато държавите членки допускат възможността за провеждане на съдебен процес в отсъствието на заподозрения или обвиняемия, но не са в състояние да изпълнят условията, предвидени в член 8, параграф 2 от тази директива, по-специално това лицето да е било уведомено за съдебния процес, тъй като местонахождението му не може да бъде установено въпреки положените разумни усилия.

53 От гореизложеното следва, че член 4а, параграф 1, буква г) от Рамково решение 2002/584 не може да се тълкува в смисъл, че изпълняващият съдебен орган би могъл да откаже да изпълни европейска заповед за арест с мотива, че заинтересованото лице не е било представлявано от адвокат, избран от него или назначен служебно, по време на процеса, вследствие на който е постановено решението, нито, a fortiori — в смисъл, че тази разпоредба не допуска разглежданата по главното производство италианска правна уредба, тъй като тя не позволява такъв отказ, и то въпреки че тази правна уредба предвижда, че в Италия задочна присъда не може да бъде постановена, когато няма служебно назначаване на адвокат.

54 На трето място, това тълкуване не се опровергава нито от Директива 2012/13, нито от Директива 2013/48, също цитирани от запитващата юрисдикция, без тя да посочи изрично съмненията си във връзка с това. Доколкото тази юрисдикция се пита дали тези директиви налагат на държавите членки задължение да се уверят, че заподозрените или обвиняемите лица са подпомагани от служебно назначен адвокат в процес, вследствие на който могат да бъдат осъдени задочно, този въпрос е ирелевантен за определяне на случаите, в които отказът да се изпълни европейска заповед за арест, е разрешен по силата на член 4а от Рамково решение 2002/584.

55 Всъщност достатъчно е да се припомни, че съгласно практиката на Съда евентуално несъответствие на националното право на издаващата държава членка с разпоредбите на директива не може да съставлява основание, което е в състояние да доведе до отказ за изпълнение на европейската заповед за арест. Всъщност позоваването на разпоредбите на директива, за да се попречи на изпълнението на европейска заповед за арест, би позволило да се заобиколи въведената с Рамково решение 2002/584 система, която предвижда изчерпателно основанията за неизпълнение (вж. в този смисъл решение от 17 декември 2020 г., Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, т. 46 и 47).

56 На четвърто място, член 4а от Рамково решение 2002/584 трябва също да се тълкува и прилага в съответствие с член 47, втора и трета алинея, както и с член 48 от Хартата, които, както се уточнява в Разясненията относно Хартата на основните права (ОВ C 303, 2007 г., стр. 17), съответстват на член 6 от ЕКПЧ. Следователно Съдът трябва да гарантира, че даденото от него тълкуване на член 47, втора и трета алинея и на член 48 от Хартата осигурява равнище на защита, което съответства на гарантираното от член 6 от ЕКПЧ, както е тълкуван от Европейския съд по правата на човека (решение от 23 март 2023 г., Minister for Justice and Equality (Отмяна на отлагането на изпълнението на наказание), C-514/21 и C-515/21, EU:C:2023:235, т. 51 и цитираната съдебна практика).

57 Всъщност в съответствие с тази съдебна практика Съдът вече е постановил, че във всяка от хипотезите по член 4а, параграф 1, букви а)—г) от Рамково решение 2002/584 изпълнението на европейската заповед за арест не нарушава нито правото на защита на засегнатото лице, нито правото на ефективно правно средство за защита и на справедлив съдебен процес, гарантирани с член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата (вж. в този смисъл решения от 26 февруари 2013 г., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 47—54, и от 23 март 2023 г., Minister for Justice and Equality (Отмяна на отлагането на изпълнението на наказание), C-514/21 и C-515/21, EU:C:2023:235, т. 73 и цитираната съдебна практика).

58 Съдът констатира също, че приемането на Рамково решение 2009/299, което добавя посочената по-горе разпоредба в Рамково решение 2002/584, има за цел да облекчи затрудненията при взаимното признаване на актовете, постановени в отсъствието на заинтересуваното лице от процеса, произтичащи от наличието на различия в закрилата на основните права в държавите членки. Във връзка с това посоченото рамково решение хармонизира условията за изпълнение на европейската заповед за арест в случай на задочно осъждане, с което се отразява консенсусът, постигнат от всички държави членки относно обхвата, който на основание на правото на Съюза трябва да се предостави на процесуалните права, от които се ползват задочно осъдените, които са обект на европейска заповед за арест (вж. в този смисъл решение от 26 февруари 2013 г., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 62).

59 Така, що се отнася до довода, изложен от запитващата юрисдикция, че задължението за зачитане на основните права, така както са прогласени в член 6 ДЕС, позволява на изпълняващите съдебни органи да откажат да изпълнят европейската заповед за арест, включително в хипотезата, посочена в член 4а, параграф 1, буква г) от Рамково решение 2002/584, когато заинтересованото лице не е било представлявано от адвокат на процеса, вследствие на който е постановена задочна осъдителна присъда, което в действителност означава да се запитаме съвместима ли е тази разпоредба с основните права, защитени в правния ред на Съюза, този довод следва да се отхвърли.

60 Накрая, тъй като запитващата юрисдикция, изглежда, смята, че италианското право гарантира стандарт на гарантиране на правото на защита, и по-специално на правото на адвокатска помощ, по-висок от произтичащия от основните права, определени от правото на Съюза, по-специално от член 47 и от член 48, параграф 2 от Хартата, следва да се припомни, че изпълняващ съдебен орган може да постави предаването на лицето, за което се отнася европейска заповед за арест, на издаващия съдебен орган в зависимост само от спазването на изискванията, произтичащи от последните посочени разпоредби, а не и от спазването на тези, произтичащи от неговото национално право. Наистина решение в обратен смисъл, поставяйки под съмнение единството на стандарта за защита на основните права, дефинирани от правото на Съюза, би довело до нарушаване на принципите на

взаимно доверие и взаимно признаване, които Рамково решение 2002/584 цели да утвърди, а следователно и до нарушаване на неговата ефективност (вж. в този смисъл решения от 26 февруари 2013 г., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 63, и от 15 октомври 2019 г., Dorobantu, C-128/18, EU:C:2019:857, т. 79).

61 С оглед на всички гореизложени мотиви на поставения въпрос следва да се отговори, че член 4а от Рамково решение 2002/584 във връзка с член 6 ДЕС, както и с член 47 и с член 48, параграф 2 от Хартата трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, която не позволява на изпълняващия съдебен орган да откаже предаването на заинтересовано лице на основание на европейска заповед за арест, издадена за целите на изпълнението на наказание лишаване от свобода, постановено срещу това заинтересовано лице в издаващата държава, ако то не се е явило лично на делото, вследствие на което е постановено решението, без това заинтересовано лице да е било представлявано от адвокат, избран от него или назначен служебно, и ако са изпълнени условията, предвидени в посочения член 4а, параграф 1, буква г).

По съдебните разноски

62 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски.

Поради изложените съображения Съдът (първи състав) постанови:

Член 4а от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 година, във връзка с член 6 ДЕС, както и с член 47 и с член 48, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз

трябва да се тълкува в смисъл, че

допуска национална правна уредба, която не позволява на изпълняващия съдебен орган да откаже предаването на заинтересовано лице на основание на европейска заповед за арест, издадена за целите на изпълнението на наказание лишаване от свобода, постановено срещу това заинтересовано лице в държавата на издаването, ако то не се е явило лично на делото, вследствие на което е постановено решението, без това заинтересовано лице да е било представлявано от адвокат, избран от него или назначен служебно, и ако са изпълнени условията, предвидени в посочения член 4а, параграф 1, буква г).

Подписи